

SUOMENHEVOSEN JALOSTUSOHJESÄÄNTÖ

1. Suomenhevonen

Suomenhevonen on ainoa alkuperäinen Suomessa kehitetty hevosrotu. Sitä on jalostettu puhtaana rotuna vuodesta 1907 lähtien. Suomenhevonen palvelee monipuolisilla ominaisuuksillaan ja ainutlaatuisella luonteellaan useissa hevosharrastuksen ja -urheilun lajeissa sekä osana hevosalan matkailu- ja hyvinvointipalveluja. Määrällisesti mitattuna raviurheilu on suomenhevosen merkittävin käyttömuoto.

Suomenhevosen jalostusvalinta perustui alkuvaiheessa hevosen ulkomuotoon, mutta jo 1920-luvulla siirryttiin suorituskokeiden perusteella tapahtuvaan valintaan. Tämän jälkeen suomenhevosten jalostuksessa on tavoiteltu hyvää suorituskyykyä, luonnetta, liikkeitä ja rakennetta. Vuonna 1924 suomenhevokset jaettiin kahteen eri tyyppiin raskastekoiseksi työhevoseksi ja kevytmuotoiseksi yleishevoseksi. Yleishevoscantakirja lakkautettiin vuonna 1965 ja tilalle perustettiin juoksijahevosten cantakirja. Vuodesta 1971 alkaen suomenhevosta on jalostettu neljällä jalostussuunnalla: juoksijaksi, ratsuhevoseksi, pienhevoseksi ja työhevoseksi.

2. Suomenhevosen jalostustavoitteet ja rotumäärittely

Tavoitteena on jalostaa rotumääritelmän mukaisia monipuolisia käyttöhevosia, jotka ovat suorituskyykyisiä, helposti käsiteltäviä, hyväliikkeisiä, kestäviä ja terveitä. Suomenhevosta jalostetaan puhdassiitoksella juoksija-, ratsu-, pien- ja työhevoseksi.

Suomenhevonen on keskikokoinen, sopusuhtainen ja hyväryhtinen. Sillä on selvä sukupuolileima. Luonteeltaan suomenhevonen on yhteistyöhaluinen, yritteliäs, toimiva ja nöyrä.

Juoksija:

Jalostustavoitteen mukaisesti suomenhevosjuoksija on urheilullinen ja lihaksikas. Suomenhevosjuoksijalla on sopusuhtainen pää ja ylhäälle asettuva kaula. Sen runko on pyöreä ja sillä on vahva lanne ja takaosa. Suomenhevosjuoksijan liikkeet ovat rytmikkäät ja säännölliset. Luonteeltaan se on voitontahtoinen.

Ratsuhevonen:

Jalostustavoitteen mukaisesti ratsuhevonen on urheilullinen ja suorituskyykyinen. Sillä on sopusuhtainen pää ja ylhäälle asettuva kaula, jossa on pitkä niska, hyvä ylälinja sekä vahva lanne ja takaosa. Suomenhevosratsun askellajit ovat tahdikkaat, joustavat ja matkaavoittavat. Hevosella on ratsain kyky lyhentää ja pidentää askelta kaikissa askellajeissa. Esteillä hevosella on hyvä kapasiteetti ja hyppytekniikka ja se on rohkea, mutta varovainen. Suomenhevosratsulla on luontainen kyky kantaa itsensä hyvässä tasapainossa ja luonteeltaan se on eteenpäinpyrkivä.

Pienhevonen:

Jalostustavoitteen mukaisesti pienhevonen on pieni kaikilta osiltaan. Pienhevosen säkä- ja lautaskorkeus on 148 cm tai vähemmän. Sillä on ilmeikäs pää, ylhäälle asettuva kaula ja pitkä niska, hyvä ylälinja sekä vahva lanne ja takaosa. Pienhevosen askellajit ovat joustavat ja matkaavoittavat. Hevosella on ratsain ja ajaen kyky lyhentää ja pidentää askelta eri askellajeissa. Hevosella on luontainen kyky kantaa itsensä hyvässä tasapainossa. Se on monikäyttöinen ja suorituskykyinen. Luonteeltaan se on eteenpäinpyrkivä ja palvelualtis.

Työhevonen:

Jalostustavoitteen mukaisesti työhevonen on vahvarakenteinen. Se on pitkä- ja syvärunkoinen, sillä on pysty lapa ja hyvä längensija. Työhevonen on leveä ryntäältä ja lautaselta ja sillä on vahva lanne ja takaosa. Työhevosen liikkeet ovat säännölliset ja matkaavoittavat. Luonteeltaan työhevonen on sitkeä.

3. Hevosten tunniste- ja tulostietojen kerääminen

Suomenhevosten jalostus- ja kilpailukäyttö edellyttävät luotettavaa rekisteriä, jossa hevosen polveutumisen oikeellisuus on varmistettu sekä tunnistetiedot että omistus- ja hallintaoikeudet todennettu. Tunnistusasiakirjasta (hevospassi) määrätään Euroopan komission asetuksella. Kantakirjaan merkittävän yksilön polveutuminen tulee olla varmistettu DNA-määrittelyllä sekä isäänsä että emäänsä.

Hevoset merkitään kantakirjaan yksilöllisellä UELN-numerolla. Hevosten tunnistetiedot sekä polveutuminen tallennetaan Suomen Hippoksen ylläpitämään tietokantaan. Jalostusarvostelussa hyödynnetään Suomen Hippoksen järjestämässä jalostusarvostelutilaisuuksissa kerättävää tietoa hevosten ominaisuuksista. Hevosten kilpailutulos- ja jälkeläistiedot ovat käytettävissä Suomen Hippoksen tietokannasta sekä muista kotimaisista kilpailutietokannoista.

4. Suomenhevosen kantakirja

Suomenhevosen kantakirja on suljettu kantakirja. Suomenhevosen kantakirjassa on neljä jalostussuuntaa: juoksijahevossuunta, ratsuhevossuunta, pienhevossuunta ja työhevossuunta. Kantakirja muodostuu pääosastosta, joka jakautuu perusluokkaan ja jalostusluokkaan. Perusluokkaan merkitään kaikki puhtasrotuisista suomenhevosista polveutuvat yksilöt, jotka on tunnistettu kantakirjan sääntöjen mukaisesti. Jalostusluokkaan merkittävän hevosen suorituskyky ja muut ominaisuudet arvioidaan jalostusarvostelutilaisuudessa. Hevonen voidaan hyväksyä niille jalostussuunnille, joiden hyväksymisvaatimukset se täyttää.

5. Suomenhevosen jalostusarvostelu

Suomenhevosen jalostusarvostelu perustuu hevosen käyttö- ja suoritusominaisuuksiin, jotka on määritelty jalostussuunnittain. Jalostusarvosteluun ovat oikeutettuja osallistumaan suomenhevosen kantakirjaan merkityt vähintään 4-vuotiaat hevoset. Jalostusarvostelussa voidaan hyväksyä hevosia, jotka

arvosteluhetkellä täyttävät asetetut vaatimukset.

Hevosen jalostusarvo arvioidaan yksilöarvostelun ja jälkeläisnäyttöjen perusteella. Jalostusarvostelu tapahtuu näyttelyssä yksilön suoritusten tai sen jälkeläisnäyttöjen perusteella. Jalostusarvostelussa hyväksytyt hevoset voidaan jälkeläisten tulosten perusteella siirtää jälkeläisarvosteluluokkiin.

Mikäli jalostusarvostelussa hyväksytyt hevoset jälkeläisillä todetaan haitallinen perinnöllinen vika tai sairaus, Suomen Hippoksen jalostusvaliokunta voi poistaa hevosen jalostuskäytöstä. Joissakin tapauksissa ori voidaan jälkeläisarvostelun perusteella tai geenitestillä todeta vapaaksi perinnöllistä vikaa aiheuttavista geeneistä.

Jalostusarvostelussa hyväksytyt tai hylätyt hevoset voidaan arvostella uudelleen.

Suomen Hippos ry:n jalostusvaliokunta vahvistaa vuosittain jalostusarvostelun suorituskokeiden vaatimukset sekä kilpailutulostaatimukset.

5.1. Oriiden arvostelu

Oriiden jalostusarvostelussa arvioidaan hevosen suoritukset, terveydentila, luonne, liikkeet ja rakenne sekä kuvataan hevosen suku. Jalostusarvosteluun osallistuvien suomenhevosoriiden tulee täyttää jalostussuunnalle määritellyt suoritusvaatimukset. Vakavat perinnölliset sairaudet ja muut viat, jotka heikentävät oriin tai sen jälkeläisten hyvinvointia, voivat estää oriin hyväksymisen jalostukseen (Eläinsuojelulaki).

Juoksijahevossuunta (J)

Ehtona oriin hyväksymiselle jalostusarvostelussa juoksijahevossuunnalle on, että hevonen täyttää asetetut suoritusvaatimukset. Ori voidaan palkita ravikilpailutulosten ja oriin muiden ominaisuuksien perusteella jalostusarvostelussa I, II tai III palkinnolla tai hyväksyä ilman palkintoa.

Ratsuhevossuunta (R)

Ratsuhevossuunnalle hyväksyttävän oriin on suoritettava hyväksytyt askellajikoe, estekoe sekä ratsastettavuuskoe. Ori voidaan palkita jalostusarvostelussa sen suoritus- ja rakennepisteiden tai kilpailutulosten perusteella I, II tai III palkinnolla tai hyväksyä ilman palkintoa.

Pienhevossuunta (P)

Pienhevossuunnalle hyväksyttävän oriin säkä- ja lautaskorkeuden tulee olla enintään 148 cm. Pienhevosoriin tulee suorittaa hyväksytysti joko ajettavuus- tai ratsastettavuuskoe. Ori voidaan palkita jalostusarvostelussa sen suoritus- ja rakennepisteiden tai kilpailutulosten perusteella I, II tai III palkinnolla tai hyväksyä ilman palkintoa.

Työhevossuunta (T)

Työhevossuunnalle hyväksyttävän oriin on suoritettava hyväksytysti joko veto- tai ajettavuuskoe. Lisäksi oriin on suoritettava hyväksytysti sekä käynti- että ravikoe. Työhevosori voidaan palkita veto- tai ajettavuuskokeen tulosten ja oriin muiden ominaisuuksien perusteella I, II tai III palkinnolla tai hyväksyä ilman palkintoa.

5.2. Tammojen arvostelu

Tammojen jalostusarvostelussa arvioidaan hevosen suoritukset, yleinen terveydentila, luonne, liikkeet ja rakenne sekä kuvataan hevosen suku. Jalostusarvosteluun osallistuvien suomenhevostammojen tulee täyttää jalostussuunnalle määritellyt suoritusvaatimukset.

Juoksijahevossuunta (J)

Ehtona tamman hyväksymiselle jalostusarvostelussa juoksijahevossuunnalle on, että hevonen täyttää asetetut suoritusvaatimukset. Tamma voidaan palkita ravikilpailusuoritusten ja tamman muiden ominaisuuksien mukaisesti jalostusarvostelussa I, II tai III palkinnolla tai hyväksyä ilman palkintoa.

Ratsuhevossuunta (R)

Ratsuhevossuunnalla tamman on suoritettava hyväksytysti ratsastus- tai ratsastettavuuskokeet. Ratsastuskokeeseen kuuluvat askellajikoe, estekoe ja testiratsastus. Ratsastuskokeilla arvosteltava tamma voidaan suoritus- ja rakennepisteiden tai kilpailusuoritusten perusteella palkita I, II tai III palkinnolla tai hyväksyä ilman palkintoa. Ratsastettavuuskokeen perusteella tamma voidaan hyväksyä jalostusarvostelussa, mutta se voidaan palkita vain kilpailusuoritusten perusteella.

Pienhevossuunta (P)

Pienhevostamman säkä- ja lautaskorkeuden tulee olla enintään 148 cm. Pienhevostamman tulee suorittaa hyväksytysti joko ajettavuus- tai ratsastettavuuskoe. Vaativan ajettavuus- tai ratsastettavuuskokeen suorittanut tamma voidaan palkita jalostusarvostelussa sen suoritus- ja rakennepisteiden tai kilpailutulosten perusteella I, II tai III palkinnolla tai hyväksyä ilman palkintoa. Helpon ajettavuus- tai ratsastettavuuskokeen perusteella tamma voidaan hyväksyä jalostusarvostelussa, mutta se voidaan palkita vain kilpailusuoritusten perusteella.

Työhevossuunta (T)

Työhevossuunnalle hyväksyttävän tamman on suoritettava hyväksytysti joko veto- tai ajettavuuskoe ja käyntikoe. Työhevostamma voidaan palkita veto- tai ajettavuuskokeen tulosten ja tamman muiden ominaisuuksien perusteella I, II tai III palkinnolla tai hyväksyä ilman palkintoa.

5.3. Hevosen mittaus, luonteen, liikkeiden ja rakenteen arvostelu sekä terveystarkastus

Hevosen luonteesta, liikkeistä, rakenteesta ja terveydentilasta annettavien pisteiden arvosteluasteikko on 4 - 10. Arvostelussa voidaan käyttää puolikkaita pisteitä. Arvostelussa 10 vastaa arvosanaa kiitettävä, 9 erittäin hyvä, 8 hyvä, 7 hyvänpuoleinen, 6 tyydyttävä, 5 välttävä ja 4 hylätty.

Mitat

Jalostusarvosteltavasta hevosesta otetaan seuraavat mitat: säkäkorkeus, lautaskorkeus, rungon pituus, rinnan leveys, lautasen leveys (ei J-suunnalla), rinnan ympäryys ja etusäären ympäryys. Lisäksi määritetään hevosien kuntoluokka pistein yhdestä viiteen (1-5).

Luonteen arvostelu

Luonteen arvostelemiseksi lautakunnan jäsenet tarkkailevat hevosta koko jalostusarvostelutilaisuuden ajan. Hevosien luonne arvostellaan sekä sanallisesti että pistein neljästä kymmeneen (4-10). Vihaisuus, levottomuus ja arkuus voivat aiheuttaa hevosien hylkäämisen.

Liikkeiden ja askellajien arvostelu

Hevosien liikkeet arvostellaan kaikilla jalostussuunnilla käynnissä ja ravissa. Ratsu- ja pienhevossuunnalla arvioidaan myös hevosien laukka. Arvostelussa kiinnitetään huomiota hevosien liikemekaniikkaan ja liikkeiden hallintaan sekä juoksijahevosella ravivarmuuteen. Liikkeet arvostellaan sekä sanallisesti että pistein neljästä kymmeneen (4-10). J-suunnan suomenhevosen käyntiliikkeet arvostellaan vain sanallisesti.

Rakenteen arvostelu ja terveystarkastus

Hevosien rakenteesta arvostellaan sanallisesti kaikki tyypit (laatutyyppi, rotutyyppi ja sukupuolileima), runko, jalka-asennot ja liikkeiden säännöllisyys, jalkojen terveys sekä kaviot. Arvostelukohdista annetaan neljästä kymmeneen (4-10) pistettä, tyypeistä laatutyyppi pisteytetään.